

La República. Llibre IV (427c-434d)

[1] [Fundat l'Estat, ara s'ha d'investigar què és la justícia i la injustícia, en què es diferencien i quina de les dues ens pot portar a la felicitat]

VI. -Doncs dona ja per fundada la ciutat, oh, fill d'Aristó! -vaig dir-. I el que has de fer a continuació és examinar-la bé i procurar-te d'on sigui la llum necessària, i demana ajuda al teu germà i també a Polemarc i als altres, per si podem veure on és la justícia i on és la injustícia i en què es diferencia l'una de l'altra i quina de les dues ha d'assolir el que ha de

ser feliç, ho vegin o no els déus i els homes.

-Res d'això -va objectar Glaucó-, perquè vas prometre fer tu mateix la investigació, al·legant que no t'era lícit deixar d'afavorir la justícia en la mesura de les teves forces i per tots els mitjans.

-Es cert el que em recordes -vaig respondre-i així es farà. Però cal que vosaltres m'ajudeu en l'empresa.

-Així ho farem -va respondre.

[2] [L'Estat correctament fundat haurà de ser completament bo: savi, coratjós, moderat i just]

-Pel procediment següent -vaig dir-, espero trobar el que busquem: penso que la nostra ciutat, si està rectament fundada, serà completament bona.

-Per força -va respondre.

-Es clar, doncs, que serà prudent, valerosa, moderada i justa.

-És clar.

-Per tant, siguin quines siguin, d'aquestes qualitats, les que hi trobem, la resta serà el que no hàgim trobat?

-Quina altra cosa és possible?

-Per exemple: si en un assumpte qualsevol de quatre coses en busquem una, ens donarem per satisfets un cop l'hàgim reconeguda, però si abans havíem arribat a reconèixer les altres tres, per aquest mateix fet quedarà patent la que ens falta, ja que és ben clar que no era una altra la que restava.

-Certament -va observar.

-I així, quant a les qualitats enumerades, que són també quatre, cal fer la investigació de la mateixa manera?

-És clar.

[3] [L'Estat és savi quan és prudent, quan es fonamenta en la saviesa, un tipus de coneixement només accessible a una minoria (els guardians perfectes: el filòsof rei)]

I em sembla que la primera que salta als ulls és la prudència, i alguna cosa estranya es mostra amb relació a aquesta.

-Què és? -va preguntar.

-Prudent realment em sembla la ciutat de què parlem, i això és perquè és encertada en les seves determinacions. No és així?

-Sí.

-I això mateix, l'encert, és clar que és una manera de ciència, ja que és gràcies a aquesta que s'encerta, i no pas per la ignorància.

-I tant.

-Però a la ciutat hi ha moltes i diverses ciències.

-Doncs sí.

-I, per ventura, cal anomenar la ciutat prudent i encertada pel saber dels constructors?

-Per aquest saber no se l'anomenarà així -va dir, sinó mestra en construccions.

-Ni tampoc caldrà anomenar prudent la ciutat per la ciència de fer mobles, si delibera sobre la manera que aquests resultin el millor possible.

-No.

-I, per ventura, pel saber dels bronzistes o per algun altre de semblant a aquests?

-Per cap d'aquests -va respondre.

-Ni tampoc no l'anomenarem prudent per la producció dels fruits de la terra, sinó ciutat agrícola.

-Això sembla.

-Així doncs -va dir-, ¿hi ha a la ciutat fundada fa un moment per nosaltres cap saber en determinats ciutadans amb el qual no resol, la ciutat, sobre un o un altre particular de la ciutat, sinó sobre tota la ciutat, tenint en compte que aquesta porti de la millor manera possible les seves relacions a l'interior i amb les altres ciutats?

-Sí que hi és.

quin és -vaig dir-i en qui es troba?

-És la ciència de la preservació -va dir-i es troba en aquells caps que ara anomenàvem perfectes guardians.

-I com anomenarem la ciutat en virtut d'aquesta ciència?

-Encertada en les seves determinacions -va respondre- i veritablement prudent.

I de qui creus -vaig preguntar- que n'hi haurà més a la nostra ciutat, de bronzistes o d'aquests veritables guardians?

-Molts més bronzistes -va respondre.

-¿I així -vaig dir- aquests guardians seran els menys nombrosos de tots aquells que per la seva ciència reben una apel·lació determinada?

-Molt menys nombrosos.

-Per tant, la ciutat fundada d'acord amb la naturalesa podrà ser tota sencera prudent per la classe de gent més reduïda que hi ha, que és aquella que la presideix i la governa. I aquest, pel que sembla, és el llinatge que per força natural és més curt i al qual correspon participar d'aquest saber, únic, que entre tots mereix el nom de prudència.

-El que dius és la pura veritat -va observar.

-Hem trobat, doncs, i no sé com, aquesta primera de les qualitats i la part de la ciutat on es troba.

-A mi, almenys -va dir, em sembla que l'hem trobada satisfactòriament.

[4] [L'Estat és coratjós quan és capaç de fer respectar les lleis que s'han transmès per l'educació: aquesta virtut és la pròpia de la classe dels guardians]

VII. -Si passem al coratge i a la part de la ciutat on rau i per la qual tota ha de ser anomenada valerosa, no em sembla que l'assumpte sigui gaire difícil de percebre.

-És clar.

-Qui -vaig dir- podria anomenar la ciutat covarda o valent mirant una altra cosa que no fos la part d'ella que la defensa i es posa en campanya a favor seu?

-Ningú no podria donar-li aquests noms mirant una altra cosa -va respondre.

-En efecte -vaig afegir, els altres que hi viuen, siguin covards valents, no són amos, crec, de fer-la d'una manera o altra.

-No, en efecte.

-I així, la ciutat és valerosa a causa d'una classe d'ella mateixa, perquè en aquesta part posseeix una virtut com per mantenir en tota circumstància l'opinió sobre les coses que s'han de témer en el sentit que aquestes són sempre les mateixes i tal com el legislador les va prescriure en l'educació. O no és això el que anomenes valor?

-No he entès del tot el que has dit -va respondre-. Repeteix-ho un altre cop.

-Afirmo -vaig dir- que el valor és una mena de conservació.

-Quina mena de conservació?

-La de l'opinió formada per l'educació sota la llei sobre quines i com són les coses que s'han de témer. I vaig dir que era conservació en tota circumstància perquè la porta endavant, sense rebutjar-la mai, el que es troba entre dolors i el que es troba entre plaers i el que es troba entre

desitjos i el que es troba entre espants. I vull representar-te, si ho permets, a què s'assembla, crec jo, això.

-Sí que ho vull.

-Saps -vaig dir- que els tintorers, quan han de tenyir llanes perquè quedin de color púrpura, trien primer una sola classe, d'entre els molts colors que hi ha, que és la de les blanques: després, les preparen prèviament, amb meticulosa cura, i procuren que adquireixin la màxima brillantor possible, i així les tenyeixen. I el que queda tenyit per aquest procediment resulta indeleble en el seu tint, i la rentada, sigui amb detergents o sense, no pot treure-hi la brillantor i també saps què passa amb el que no es tenyeix així, bé perquè es fan servir llanes d'altres colors o perquè aquestes no es preparen prèviament.

-Sí -va contestar-, queda destenyit i ridícul.

-Doncs pensa -vaig respondre- que nosaltres fem el mateix en la mesura de les nostres forces quan triem els soldats i els eduquem en la música i en la gimnàstica: no et pensis que preparem amb això una altra cosa que no sigui, obeint de la millor manera les lleis, que rebin una espècie de tintatge, perquè, en virtut de la seva índole i de l'educació rebuda, es faci indeleble la seva opinió sobre les coses que cal témer i les que no, i que aquest tintatge no se'l puguin endur aquests altres lleixius tan fortament dissolvents que són el plaer, més terrible que qualsevol sosa o lleixiu, i el desplaer, la por i la concupiscència, més poderosos que qualsevol altre detergent. Aquesta força i preservació i en tota circumstància de l'opinió recta i legítima sobre les coses que han de ser temudes i de les que no és el que jo anomeno valor i considero com a tal si tu no dius una altra cosa.

-No -va dir-, i, en efecte, em sembla que a aquesta mateixa recta opinió sobre tals coses que neix sense educació, o sigui, a l'animal i servil, ni la consideres totalment legítima ni li dones el nom de valor, sinó un altre.

-És veritat el que dius -vaig observar.

-Admeto, doncs, que el valor és això.

I admet -vaig afegir- que és una qualitat pròpia de la ciutat i l'encertaràs. I un altre dia, si vols, tractarem millor aquest assumpte, perquè ara no és això el que estàvem investigant, sinó la justícia, i ja n'hi ha prou, crec, de la cerca del valor.

-Tens raó -va dir.

[5] [L'Estat és moderat quan la població ordena i controla els seus plaers i apetits]

VIII. -Dues, doncs, són les coses -vaig dir- que ens queden per observar a la ciutat: la moderació i aquella altra per la qual fem tota la nostra investigació, la justícia.

-Exactament.

I com podríem trobar la justícia per no parlar encara sobre la moderació?

Jo -va dir- no ho sé, ni voldria que es mostrés primer la justícia, ja que encara no hem examinat la moderació, i, si em vols fer content posa l'atenció en aquesta abans que en aquella.

-Ho vull -vaig respondre- i no hi ha cap raó per negar-m'hi.

-Examina-la, doncs -va dir.

-L'examinaré -vaig contestar-. I a primera vista s'assembla més que tot el que hem examinat anteriorment a una mena de mode musical o harmonia.

-Com?

-La moderació -vaig respondre- és un ordre i un domini de plaer i concupiscència segons la dita dels que parlen, no sé en quin sentit, de ser amos de si mateixos, i també hi ha altres expressions que es mostren com a rastres d'aquella qualitat. No és així?

-Sense dubte -va contestar.

-Però això de “ser amos de si mateixos” no és ridícul? Perquè que és amo de si mateix és també esclau, i el que és esclau és amo, ja que en totes aquestes dites es parla d'una mateixa persona.

-Sí,

-Però el que em sembla -vaig dir- que significa aquesta expressió és que en l'ànima del mateix home hi ha alguna cosa que és millor i alguna cosa que és pitjor, i quan el que per naturalesa és millor dormina el que és pitjor, es diu que «aquell és amo de si mateix», la qual cosa és una lloança, però quan, per mala educació el que és millor queda en desavantatge i és dominat per la multitud del que és pitjor, això se censura com a oprobí, i del que es troba així es diu que està dominat per si mateix i que és un immoderat.

-Això sembla, sí -va afirmar.

-Observa ara -vaig dir- la nostra ciutat acabada de fundar i hi trobaràs una d'aquestes dues coses i diràs que, amb raó, se la proclama mestressa de si mateixa si és que s'ha d'anomenar ben moderat i amo

de si mateix tot aquell la part millor del qual se sobreposa al que és pitjor.

-l'observo, en efecte -va respondre-, I veig que dius la veritat les més nombroses i les més diverses apetències, concupiscències i insipideses es poden trobar en les criatures i en les dones i en els domèstics i en la majoria dels homes que s'anomenen lliures, malgrat manquin de vàlua.

-És ben cert.

-I, en canvi, els afectes més senzills i moderats, els que són conduïts per la raó amb sensatesa i seny, els trobaràs en uns quants, els de més bona índole i educació.

-Es veritat -va dir.

-no veus que aquestes coses també existeixen a la ciutat i que en aquesta les apetències dels més nombrosos i més roïns són vençudes per les apetències i la intel·ligència dels menys nombrosos més aptes?

-Sí que ho veig -va dir.

IX. -Si hi ha, doncs, una ciutat a la qual hem d'anomenar mestressa de les seves concupiscències i apetències i mestressa també de si mateixa, aquests títols cal donar-los a la nostra.

-Totalment -va dir.

-I d'acord amb tot això, no caldrà anomenar-la així mateix moderada?

-En alt grau -va contestar.

- si en alguna altra ciutat es trobés una sola opinió, tant entre els governants com entre els governats, respecte a qui ha de governar, sens dubte serà també en aquesta. No et sembla?

-Sense cap mena de dubte -va dir.

-I en quina de les dues classes de ciutadans diràs que rau la moderació quan passa això? En els governants o en els governats?

-En uns i altres, crec -va respondre.

-Veus, doncs -vaig dir-, com encertadament predèiem fa un moment que la moderació s'assembla a una certa harmonia musical?

-I per què?

-Perquè, així com el valor i la prudència viuen en una part de la ciutat i la fan l'un valerosa i l'altra prudent, la moderació no obra igual, sinó que s'estén per tota la ciutat i aconsegueix que cantin el mateix i a l'uníson els més febles, els més forts i els d'enmig, tant si els classifiques per la seva intel·ligència, per la seva força, pel seu nombre o riquesa o per qualsevol punt de vista semblant, de manera que podríem afirmar, amb raó, que és moderació aquesta concòrdia, aquesta harmonia entre el que és inferior i el que és superior per naturalesa, sobre quin d'aquests elements ha de governar ja a la ciutat, ja en cada individu.

-Així em sembla absolutament.

[6] [L' Estat és just quan cada un fa el que li correspon per naturalesa de manera adequada]

-Bé -vaig dir-; així doncs, hem vist tres coses de la ciutat; però quina serà la qualitat que falta per la qual aquella assoleix la seva virtut? La justícia, és clar.

-És clar.

-Així doncs, Glaucó, nosaltres hem de rodejar el matoll, com uns caçadors, i aplicar l'atenció, no sigui cas que se'ns escapi la justícia i,

en desaparèixer dels nostres ulls, no la puguem veure més. Perquè és manifest que és aquí; per tant, mira i esforça't a observar per si la veus abans que jo i puguis ensenyar-me-la.

-Tant de bo! -va dir-. Però et serviré millor si et segueixo i aconseguixo veure el que tu em mostres.

-Fes, doncs, amb mi la invocació i segueix-me-vaig dir.

-Així ho faré -va respondre-, però procura fer-me de guia.

-Certament -v vaig dir- que som en un lloc difícil i ombriu, perquè és fosc i poc penetrable a la vista. Però, amb tot, caldrà anar-hi -Som-hi, doncs -va exclamar. Aleshores, vaig fixar la vista i vaig dir:

-Ai, ai, Glaucó! Sembla que tenim un rastre i i crec que no se'ns escaparà la presa!

-Bona notícia!-va dir.

-Realment -vaig dir-, el que m'ha passat és una estupidesa què és?

-Crec, bon amic, que fa temps que la cosa està rondant davant nostre i no la vèiem. Hem fet un gran ridícul. Com aquells que tenen alguna cosa a la mà i busquen allò que tenen, nosaltres no ho miràvem sinó que adreçàvem la vista més lluny, per això potser no ho vèiem.

-Què vols dir? -va preguntar.

-Vull dir -vaig contestar- que em sembla que fa temps que estàvem parlant i sentint a parlar del nostre assumpte sense adonar-nos que, en realitat, d'una manera o altra en parlàvem.

-Llarg és aquest proemi -va dir- per a qui desitja escoltar.

X. -Escolta, doncs li vaig demanar-, per si dic alguna cosa que valgui. Allò que des del principi, quan fundàvem la ciutat, afirmàvem que calia observar en tota circumstància, això mateix o una forma d'això

és, crec, la justícia. I el que vam establir i vam repetir moltes vegades, si te'n recordes, és que cada un ha d'atendre una sola de les coses de la ciutat: aquella per a la qual la seva naturalesa està més ben dotada.

-Si, això dèiem.

-I també sentíem a dir a molts altres i nosaltres deixàvem ben establert repetidament que fer cada un el que és propi i no multiplicar les seves activitats era la justícia.

-Es cert, que ho vam establir.

-Això, doncs, amic -vaig dir-, sembla que és en certa manera la justícia: fer cada un el seu fort. Saps d'on ho infereixo?

-No. Digue-m'ho -va respondre.

-Em sembla -vaig dir- que el que faltava a la ciutat el que vam deixar examinat, la moderació, el valor i la prudència, és allò després de tot que a totes tres dona el vigor necessari al : seu naixement i que, després de nascudes, les conserva mentre hi subsisteix. I vam dir que si trobàvem aquelles tres, el que faltava era la justícia.

-Per força -va dir.

[7] [L'excel·lència i la justícia de l'Estat rau en el fet que cada un faci el que li és propi sense ficar-se en les tasques que són pròpies dels altres]

-I si calgués -vaig afegir- decidir quina d'aquestes qualitats constituirà principalment amb la seva presència la bondat de la nostra ciutat, seria difícil determinar si serà la igualtat d'opinions dels governants i dels

governats o el manteniment en els soldats de l'opinió legítima sobre el que és realment terrible i el que no ho és i la intel·ligència i la vigilància existent en els governants o si, en conclusió, el que principalment fa bona la ciutat és que s'estableixi en l'infant i en la dona i en l'esclau i en l'home lliure i en l'artesà i en el governant i en el governat això que cada un faci el seu fort i no es dediqui a res més.

-És una qüestió difícil -va dir.

-Per això, pel que sembla, aquesta capacitat de fer cada un el que li és propi emularà, pel que fa a l'excel·lència de la ciutat, la prudència, la moderació i el valor d'aquesta.

-Evidentment -va dir.

-Així doncs, posaries la justícia com a èmula d'aquelles pel que fa a la perfecció de la ciutat?

-Absolutament.

-Fixa't ara en això i mira si opines el mateix: serà als governants a qui atribueixis que a la ciutat jutgin els processos?

-És clar.

-I, en jutjar, han de tenir una altra preocupació més gran que no sigui que ningú no posseeixi el que no és seu ni sigui privat del que li és propi?

-No; només aquesta.

-Perquè això és just, oi?

-Sí.

-I així, seran reconegudes com a justícia, la possessió i la pràctica del que a cada un li és propi.

-Doncs sí.

[8] [L'Estat és injust quan les tres classes socials es dispersen en múltiples tasques i es fiquen les unes en les funcions de les altres]

-Mira, per tant, si opines el mateix que jo: que el fuster faci la feina del sabater o que el sabater faci la del fuster o que un agafi els instruments i les prerrogatives de l'altre o que un sol intenti fer la feina de tots dos capgirant tota la resta, et sembla que podria malmetre greument la ciutat?

-Es clar que sí -va dir.

-Però, per contra, penso que, quan un artesà o un altre que destini la seva índole a negocis privats, envanit per la seva riquesa, o pel nombre dels que el segueixen, o per la seva força o per qualsevol altra cosa semblant, pretengui entrar en la classe dels guerrers, o un dels guerrers en a dels consellers o guardians, sense tenir mèrit per fer-ho, i, així, canvi entre ells els seus instruments i honors, o quan un de sol intenti fer alhora els oficis de tots, llavors crec, tal com dic, que tu també opinaràs que aquest canvi i entremetiment serà ruïnós per a la ciutat.

-Absolutament.

-Per tant, l'entremetiment i el canvi mutu d'aquestes tres classes és el mal més gran de la ciutat i més que cap altre podria ser amb plena raó qualificat de crim.

-Plenament.

- al crim més gran contra la ciutat no l'has de qualificar d'injustícia?

-Sense dubte.

XI. -Això és, doncs, injustícia. I a la inversa, direm: la fidelitat al que és propi dels llinatges dels traficants, els auxiliars i els guardians, quan

cada un faci la seva feina a la ciutat, ¿no serà justícia, al contrari d'allò
altre, i no farà justa la ciutat mateixa?

-Em sembla així i no pas d'una altra manera -va dir.